

РЕЦЕНЗИЯ

от доц.д-р Нина Кубратова Найденова,
департамент „Музика“, Нов български университет
професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство
върху научните трудове (художествено-творческата продукция)
за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност
доцент (класически, съвременни танцови техники и танцов театър)
по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство,
обявен в ДВ бр. 26 от 28.03.2017
с кандидат гл. ас д-р **Анна Людмилова Пампулова**

1. Оценка на монографичния труд и научно-приложните приноси на автора

В своя монографичен труд, гл.ас.д-р Анна Пампулова разглежда танца като своеобразна житейска философия в парадигмата **емоция – движение/танц - послание**. Изследват се функциите на танца в изграждането на съвременния театрален спектакъл: като **знак - действие** за изразяване на послания, както емоционални, така и мисловни; като движенчески израз или **знак - форма** на конкретното отражение на реалността. Фокус на изследването е танцът като форма обединяваща специфичната творческа енергия на участниците, превръщаща индивидуалния образ в категорична внушителна маса – единен образ изграден от много и различни персонажи. Принципите на синергия се изследват чрез опита на различните системи на хореографски подход, чрез танц-движенията определяни в различни стилове и форми. Приложността на този труд се състои именно в обединяването на потока на творческата енергия в единно театрално действие, в чиято основа стои лабораторната работа в екип актьор – хореограф, хореограф - режисьор.

За основна тема на монографичния си труд, гл.ас. Пампулова избира хореографската си работа като концептуален постановъчен подход в сценичната

реализация „На ръба“, спектакъл на режисьора Александър Морфов, Народен театър Иван Вазов, 2015 година. Пластичното действие в спектакъла е подложено на дисекция като са разгледани конкретните етапи на подготовка и изпълнение на хореографския текст, в следствие на което се и извеждат и конкретни хореографски методи и тренинги на работа. Работата си гл.ас.д-р Пампулова разделя на три основни изследователски полета – чуждия опит, опита на български хореографи и своя собствен такъв. За да построи на стабилна основа концепцията си с наложена конкретна практически приложна изводна част, Пампулова преминава през сравнителния анализ в глава I на труда си, разглеждайки чрез различни анализаторски подходи системата на Лабан, като я надгражда с психофизическата практика на Катя Блум - изследовател и движенчески психотерапевт. Съществен дял на монографията с историческа и анализаторска приложност е II-та част на труда, посветена на изследване на работата на български хореографи, които работят в конкретиката на *днес и тук*, в *реална театрално - драматургична среда*, а именно: Мила Искренова, Татяна Соколова и Боряна Сечанова. Чрез този мост между различните културни контексти и творчески анализаторски практически опитности, Пампулова съвсем логично стига до построяване на собствения си план за работа и изследване на движенческата психология и емоционалност на артистите, в работата им по конкретен спектакъл, като прилага и методика на тяхната основна подготовка.

В глава I „**Движенчески анализ на Лабан като основа за психофизическа движенческа практика**“ Пампулова извежда в ясни щрихи неговата идея за танца като израз на общностно преживяване, изразяващо социалния статус на съществуването. Есенцията от движенческия анализ на Лабан за „*свободното изразяване на духа чрез танца*“ Пампулова пренася и в своята работа, търсейки персоналната чувствителност у танцьорите, чрез търсене на протичане на естествената физическа енергия. След есенциалността лаконичност, с която описва системата на Лабан, Пампулова продължава посоката на търсене, като се спира на принципите на работа на движенческия терапевт Катя Блум, чиито принципи на работа се основават отново на системата на Лабан. В тази част от труда Пампулова разглежда работата на хореографа в контекста на терапевт. Изведена е идеята за „*съзнателното осмисляне на физическо-сензорно ниво на*

опита...“, както и за равнопоставеността между комуникацията с думи и комуникацията чрез движения, жестове, пози, дишане, изражение на лицето, ритъм и др. Разгледана е в схема и теорията на Блум за „Усилието“ (изведено от движенческия анализ на Лабан) със своите четири елемента – *тежестта*, *пространството*, *времето* и *протичането*, като се извежда значението им до основни същностни качества на движението, което да бъде надградено с допълнителен набор от настроения, действия и отношения. Следва голям цитат /стр.12/13/, който разкрива теорията на Баум за функционалността на тези четири елемента. Точната дословност в предаването на теорията на Баум за „Усилието“, цели фокусирането на вниманието ни към основната теза на Пампулова за равнопоставеността на *преживяна емоция* от актьора предадена в самото *движение*, което образува и една от основните компоненти на танца. Със сигурност, може и на подсъзнателно ниво, Пампулова прави прагматичен сравнителен паралел между собствената си дългогодишна практика като преподавател в Нов български университет с работата на Блум, която прави своите изследвания чрез работа със собствените си студенти. Блум като преподавател, изследва ролята на движението като основен мотиватор за психологически и емоционални състояние на студента/актьора.

Втората част от разработката „**Хореографски парадигми в творчеството на български хореографи в театрална среда**“ е синтезиран обзор на конкретно творчество на трима хореографи - Боряна Сечанова, Мила Искренова и Татяна Соколова, като са изведени и определени **архетипни модели** на тяхната работа. Пампулова очертава и параметрите си на изследване, като фокусира анализа си върху директно приложната страна в определени от нея работни модели на посочените хореографи.

Първият модел и изведен от спектакълът „*Фигури при влюбен полет*“, с режисьор Владимир Петков и хореографите Мила Искренова и Татяна Соколова. Точно обратно на конвенционалния подход да се прави хореография на определена музика, тук постановъчният екип залага идеята за функциониране на тялото под въздействието на емоцията като изразно средство. Като последващи етапи е намирането на точната музика и текст спрямо изразителността на движението. Пампулова представя именно този експеримент как *Актьорът „извиква чувството за движението“* и как се *„създават движения, водени от*

емоцията, чувствата“. Работата на хореографите и режисьора, Пампулова разделя в три основни етапа: Първи етап - начин на придвижване; Втори етап – условия на придвижване, физически усещания; Трети етап – Вкарване на допълнителни артисти в конкретна самостоятелна задача. И в трите етапа е изследвана връзката *хореограф – актьор* на базата на импровизационни задачи, които хореографът редактира, оформя, подрежда в хореографски изречения. Разгледани са и примери за водене на движенческите партитури.

Във втория модел е представена работата по театрален спектакъл на хореограф, който е и режисьор на сценичната творба, в случая „Три сестри“ по Чехов с режисьор и хореограф Боряна Сечанова, спектакъл на Пантданс. Анализът и изводите, които Пампулова налага са върху опита на Сечанова да надскочи текста на актьора, като го изважда от точката на „нормалност“ в поведението, за да го доведе до друго ниво на внушение. Тук словото прониква в танца в пресечената точка, където емоциите заглушават текста и той органично преминава в разговор на/чрез телата. Така Чеховските архетипни теми за *„дръзновението като формула за нравствено оцеляване“* и *„мечтата за по-добър и смислен живот“*/Б.Сечанова/, акумулират друга енергия и стигат в търсене до по-директни, но в същото време по-абстрактни и всеобхватни внушения.

Третият модел включва един от най-конвенционалните подходи, когато работата на хореографа е подчинена на конкретни режисьорски изисквания. Пример е спектакълът „BOLYWUD“ на НБУ, авторски спектакъл на Боян Иванов и Татяна Соколова. Работата е подчинена на конкретни задачи поставени от режисьора, а хореографа консултира и коментира основното действие водено от режисьора като вниква в неговата концепция и подчинява хореографските си търсения на режисьорската идея. Тук Пампулова извежда в конкретни позиции и движенческата подготовка на артистите формулирана от Татяна Соколова в точки в последователен, хронологичен ред на подготовка чрез тренинг. В подкрепа на налаганите изводи е цитиран текст от докторската дисертация на Татяна Соколова - *„Работа на хореографът в театралния контекст“*, защитена в НБУ, който очертава в основи принципната работа на хореографа с артиста в един конвенционален постановъчен процес.

„Функции на хореографа в спектакъла „На ръба“. Хореографски методи и тренинги“ е третата основна глава от представения труд на гл. ас.

Пампулова. Тук тя представя собственото си изследване като хореограф на постановката за творчески модел за функциониране на хореографията в театралния спектакъл, като надгражда изследваните три представени до тук модела на хореографите Сечанова, Соколова, Искренова. Моделът, който Пампулова извежда от собствения си конкретен сценичен опит, разглежда работата в екип *режисьор – хореограф* и *хореограф – актьор*, в която творческата свобода е ключа към намиране на нови и различни изразни средства за достигане на внушения по определена тема: Режисьорът, в случая известният режисьор Александър Морфов задава рамките на проекта и цялостната му „философска идея“, а хореографа има свободата да разработва и създава своя движенческа концепция, да търси собствени репетиционни методи без да бъде зависим от наставничеството на режисьора. „*Вътрешната свобода*“ е основна цел на работата на хореографа, която тя търси да постигне чрез комплекс от упражнения както за концентрация, така и за цялостно мускулно освобождаване при актьора. Упражненията провокират креативност и импровизация у актьорите важни за конструирането на всяка сцена от проекта. Важно за Пампулова като хореограф е да насочи артиста, чрез управление на собствената си енергия и овладяване на силата и баланса на тялото и динамиката в отделните движения към необходимата за драматургията сценична пластика. В тази посока на търсения, от актьора се изисква да достигне до една цялостност с останалите - екипност в емоционалното и енергийно сливане на всички участници - изисквания надскачащи многократно соловата му изява. Пампулова говори за създаване на творческа лаборатория по време на репетиционния процес, в която тя ръководи процесите на трансформация, на правилно подадената енергия на артистите в тандем - от един на друг, за да се стигне до извличане на силни мисловни послания. Процесът включва индивидуална и групов работа с органиката на артиста, с неговата физическа и емоционална природа. Приоритет за Пампулова в проекта има „*физическия израз при избор на послание*“. Самото тяло, хореографа третира като източник на информация – памет, инстинкт, импулс и дълбок емоционален израз. Нещо повече, Пампулова разглежда актьорските нагласи в контекста и на развитото информационно общество, което прави налаганите изводи с особена актуалност. Методите си за работа с актьорите, Пампулова взимства и от работата си със студентите в НБУ. Тази вече проверена и успешна практика, дава възможност на хореографа с лекота да прехвърли опита на професионалното поле

при работата си с актьори, които имат дълъг театрален опит, но не са работили в сложни хореографски интерпретации и нямат необходимия тренинг. Работата с актьорите е организирана в три етапа: *пластически тренинг – загрявка, игрови форми и танцов тренинг*. Следва много точно описание на етапите на *загрявка и екзерсиз*, чиято основна цел е да подготви артистите за изпълнение на усложнени координационни действия. През идеята за *игровите форми* като процес търсещ отключването на фантазията на актьора, но и мобилизиращ/трениращ вниманието му, до търсене на канализиране на енергията в единен поток, чрез достигнатата движенческа рефлексия в танцовия тренинг. Този процес подготвя общия танц, до който хореографа стига на базата на съзнателно натрупани в посока основната тема на спектакъла движенчески комбинации в конкретността на намерените вече импровизационни танцови елементи. В авторефлексията описана като процеси, Пампулова отделя достатъчно внимание и на самостоятелната подготовка на актьорите върху представлението. Изследвани са и възможностите за превръщане на микродетайла в знак внушаващ дадена мисъл, като това да е откритие чрез тренинга на всеки един актьор. Така се провокира фантазията и асоциативната мисъл на актьора. Преминало вече през него движение изграждащо танца получава друг, вече мотивиран смисъл. Така актьора става съобразен съавтор, който предлага индивидуално решение за танцова и актьорска интерпретация по конкретно зададената тема. Самият актьорски тренинг е разработен детайлно от Анна Пампулова в 15 етапа с конкретни, упражнения и движенчески комбинации. Тази част на труда е с определена практическа насоченост и може да бъде използвана в сферата на преподаването на този род актьорски и танцови дисциплини.

Съвсем логично след такава целенасочена подготовка на артиста водена от хореографа, Пампулова да вплете пълноценно чрез конкретен хореографски текст драматургичния смисъл на сцените, при това не с авангардността на движението или неговата екстравагантна и самоцелна визия, а както самата тя казва „*с изискващата от режисурата деликатна хореографска разработка*“. В този спектакъл Пампулова е равностоен партньор на Морфов, като търсенията и на двамата вървят „ръка за ръка“. Нещо повече самия Морфов ѝ се доверява за цялостно решение на някои картини. Пампулова работи както самата тя казва и „*в хоризонтала и във вертикала*“ правейки своеобразна хореография на декора и

неговото движение. Стига до танца на принципа „развитие на една хореографска тема с натрупвания“ и „чрез натрупването на множество разработени в солата танцови фрази“ постига крайния ефект на внушение, чрез пълноценно развитие на голямата сцена. Редуването на танцови движения, с различни по внушение пластични разработки и застинали скулптурни пози е динамика, която органично се вписва в „панаира на отчаянието“, търсен смисъл и като визия и като внушение на спектакъла.

Пластичната хореографска концепция на спектакъла „На ръба“ с режисьор Александър Морфов е творческо постижение на Анна Пампулова. Поела риска да започне да работи по спектакъл без предварителна драматургия и с режисьор, чието име респектира със силата на посланията си, Пампулова прави успешен опит да изгради успоредно с режисьора, чрез хореографския език темата и драматургичните конфликти в една изключително болезнена за българина тема „за живота на ръба“ в прекия и преносния ѝ смисъл. Това не е само съавторство, но и творчески акт, който със сигурност ще остане в историята на българския театър и ще бъде подлаган на различни анализи във времето. Именно затова описването на целия този процес е с висок коефициент на полезност за всички творци занимаващи се с български театър, както и на бъдещото творческо поколение, което иска да опознае различния опит чрез върхови сценични постижения. В тази си част труда на Анна Пампулова е със стойност на творчески алманах с изключителна важност и приложност. Би било от голяма важност, ако автора му реши да продължи и да разшири съдържанието му като включи и направените в този текст собствени ограничения /стр.54/ в един следващ труд, като: описание на възникнали в процеса творчески проблеми, внушение на посланието изразено в конотацията между зрител – актьор, както и да се изведат и изследват всички връзки , между текст, музика, движение, танцова комбинация. Позволявам си да отправя тези очаквания към гл.ас. Пампулова, убедена в дълбокия смисъл на нейната работа не само като хореограф, но и като пишещ артист и най-вече преподавател, ангажиран с особено отношение към творческото развитие на студентите - бъдещи колеги.

Спектакълът „На ръба“ съвсем заслужено е отличен с наградата „Икар“ за високи технически постижения в областта на театралното изкуство, 2015 и наградата „Аскер“ за най-добър спектакъл за 2015 година. Висок атестат както за

работата в екип, така със сигурност и за креативния творчески подход, който Анна Пампулова влага като собствен почерк в спектакъла.

2. Изследователска (творческа) дейност и резултати

Творческата биография на гл.ас Пампулова е впечатляваща, с богат професионален опит като:

- **Балерина** в Софийска опера и балет, театър „Панданс“, балет „Арабеск“; други;

- **Актриса** и балерина в редица реклами и филми;

- **Хореограф** с участие в над 80 проекта, между които самостоятелни танцови и балетни спектакли, хореография за драматичен театър, хореография за танцови конкурси, музикални видео клипове, концерти на български поп изпълнители, ревю-спектакли, реклами и др.

- **Участия в множество конкурси носител на редица награди**, като: Отличие за хореография на конкурса „Атанас Петров“, гр.Добрич 1999, 2000 и 2010; Голямата награда на международния хореографски конкурс „Маргарита Арнаудова“ 2007; Форум Българска мода – награда за особен принос в областта на българската мода, за хореография и изпълнение; Международен балетен конкурс Варна – Награда за съвременна хореография на българска музика – 2010 и 2014; Награда на столична община за „Ярки постижения в областта на културата, категория театър“; Награда „Аскеер“ 2016 за най-добър спектакъл за 2015 „На ръба“; Национална награда „Икар“ за спектакъла на „Анна Каренина“, 2016 и др.

В периода на атестацията 2013 – 2016, гл.ас Пампулова е реализирала **59 творчески проекта** или 57 повече от изисквания минимум от 2.

3. Учебна и преподавателска дейност

- Д-р Анна Пампулова е изпълнила необходимата ѝ норма за учебна заетост в периода на атестацията ѝ с аудиторни и извън аудиторни курсове като тя е над

100%, което е отразено в единната информационна системата на НБУ и в нейните годишни лични формуляри

- В периода 2013 – 2016 води 18 курса, в Бакалавърски и Магистърски факултет, към Департамент „Театър“, както води и Общообразователни курсове за умения – изкуства. Голяма част от водените курсове са нейни авторски. В системата на ; MOODLE са публикувани 28 авторски курса.

- Изпълнени са всички изисквания, съгласно Наредбата за заетост на редовните преподаватели са изпълнени

- Работи като научен ръководител на успешно защитили дипломанти, осигурява практика и стаж на студентите

- Ръководи множество проекти с участие на студенти със завършен резултат

- Осигурява участия на студенти в творчески изяви, други

4. Административна и обществена дейност

Гл.ас.д-р Анна Пампулова е редовен член на Съвета на департамент Театър и основен член на Програмен съвет към департамента, както и член на всички комисии за дипломиране на студенти БП „Театър“ и МП „Театрално изкуство и общество“ за периода 2014-2016, както и член на комисиите за специализиран изпит по Актьорско майсторство и Танцов театър. Има редица участия в семинари, конференции с доклади и организация. Участва с проекти за стратегическо развитие на НБУ за периода 2013 – 2016, с 17 проекта. Като творец е работила в редица Държавни, общински и независими организации, където е реализирала авторски проекти.

5. Лични впечатления от кандидата

С Анна Пампулова сме колеги в системата на НБУ от 1994 година, първо като студенти, после като преподаватели, а сега и като творци на професионалните сцени в България, както и от 4 години, в качеството си на директор на Държавна опера – Пловдив, възложил й не един творчески проект. Познавам нейната работа като хореограф и гарантирам затова, че тя е един от най-

предпочитаните хореографи от новото творческо поколение, отличаващ се с изключителен авторски стил, необятна творческа креативност и висок професионализъм. Анна е силно търсец и адаптивен към различни провокации творец, който успешно отговаря на творческите търсения в различни екипи, срокове, условия и изисквания на сценичните процеси. Защишава пълноценно позицията си на преподавател на НБУ като почти във всеки проект успява да включи участието на студенти и алумни на университета, като при това винаги подчертава и представя предимствата на системата на обучение в областта на сценичните изкуства на НБУ.

Въз основа на всичко посочено по-горе, както и на направените изводи върху предложената монография, творческа и преподавателска дейност на гл. ас. д-р Анна Людмилова Пампулова, давам своята положителна оценка и предлагам на уважаемите членове на Научното жури по конкурса за доцент (класически, съвременни танцови техники и танцов театър) в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, да изберат гл. ас д-р Анна Людмилова Пампулова за академичната длъжност доцент към департамент „Театър“ на НБУ, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

08.08.2017

доц.д-р Нина Найденова